

مهاجرت قبایل عرب به خراسان
در پیاده‌های اجتماعی - فرهنگی آن در دو قرن اول هجری

محمود فکری - سعید بهرامیان

انتشارات فراسخن

تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه	: نیکو، محمود، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: مهاجرت قبایل عرب به خراسان و پیامدهای اجتماعی - فرهنگی آن در دو قرن اول هجری/ محمود نیکو، مسعود بهرامیان.
منشخصات نشر	: تهران: فراسخن، ۱۳۹۷.
منشخصات ظاهری	: ۲۲۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۹۳-۴۶-۴ : ۱۹۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اعراب -- ایران -- خراسان -- مهاجرت
موضوع	: Arabs -- Iran -- Khorasan -- Emigration and immigration
موضوع	: اعراب -- مهاجرت
موضوع	: Arabs -- Emigration and immigration
سازش افزوده	: بهرامیان، مسعود، ۱۳۴۲ -
رده دی کرجه	: ۱۳۹۷ ۹۶الف / DSRV۲
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۸۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۳۲۳۲۴

انتشارات فراسخن

نام کتاب: مهاجرت قبایل عرب به خراسان و پیامدهای اجتماعی - فرهنگی آن در دو قرن اول هجری
 مؤلفان: محمود نیکو - مسعود بهرامیان
 ناشر: انتشارات فراسخن
 نوبت چاپ: اول - تهران: ۱۳۹۷
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۹۰/۰۰۰ ریال (شومیز)
 چاپ و صحافه: تاهنگ.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۹۳-۴۶-۴

آدرس ناشر: تهران، بلوار قیطریه، میدان کتابی، خیابان کتابی، خیابان قیطریه، کوچه عید، پلاک ۲۴
 تلفن: ۲۲۲۱۴۱۸۱ / موبایل: ۰۹۱۲۲۴۰۵۰۶۶

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۱۱	بخش اول: مفاهیم و روش‌ها
۱۳	فصل اول: فرهنگ
۲۷	فصل دوم: مهاجرت (حرکت جغرافیایی)
۳۵	بخش دوم: پیشینه مهاجرت قبایل عرب
۳۷	فصل اول: پیشینه قبایل عرب شبه جزیره عربستان
۵۱	فصل دوم: قبایل عرب در ایران
۷۷	بخش سوم: خراسان بزرگ و حضور قبایل عرب در آن
۷۸	فصل اول: جغرافیای تاریخی خراسان بزرگ
۸۹	فصل دوم: زمینه‌های مهاجرت، استقرار و سکونت قبایل عرب در خراسان
۱۰۵	بخش چهارم: پیامدهای مهاجرت قبایل عرب به خراسان
۱۰۶	فصل اول: پیامدهای اجتماعی
۱۳۳	فصل دوم: پیامدهای فرهنگی
۲۰۱	نتیجه
۲۰۷	فهرست منابع

پیشگفتار

مهاجرت همواره، بهر در مبدأ و هم در سرزمینی که مهاجران آنجا را برای سکونت خود انتخاب می‌کنند، دایر و تحولاتی پدید می‌آورد. اگر سطح فرهنگ اقوام مهاجر از فرهنگ بومیان سرزمین مقصد پایین‌تر باشد در آن مستحیل می‌شوند و اگر جز این باشد مهاجران فرهنگ بومیان را تحت الشعاع خود قرار می‌دهند. سرزمین ایران نیز در دوره‌های مختلف تاریخ خود به سبب موقعیت جغرافیایی و اقلیمی خود، همواره مقصد مهاجرت قبایل مختلفی بود. این قبایل با انگیزه‌ها و علل مختلفی ایران را آماج حمله‌های خود قرار می‌دادند. البته ورود این قبایل و اقوام به درون ایران همیشه به خواست خود آنان مرتبط می‌گرفت. بنابر منابع تاریخی در دوران ساسانی برخی از آنان به درون مناطق مرکزی ایران مانند یزد و کرمان تبعید شده‌اند.

اعراب یکی از اقوامی بودند که علاوه بر مهاجرت به ایران در نواحی این سرزمین نیز تغییری اساسی ایجاد کردند. قبایل عرب در راستای مهاجرت خود به سرزمین‌های همجوار به سرزمین ایران نیز وارد شدند. موقعیت جغرافیایی و اقلیمی ایران نظر اعراب را به خود جلب کرد. ظهور اسلام روند مهاجرت اعراب به ایران را تسهیل نمود. تا آنجا که تأسیس دو پادگان - شهر بصره و کوفه در عراق

به همین منظور شکل گرفت. ایالت خراسان، بزرگترین ایالت شرقی ایران، به سبب موقعیت جغرافیایی، همجواری با سرزمین چین و مناطق ترک‌نشین و قرارگرفتن در مسیر کاروان‌های تجاری نظر اعراب را به خود جلب کرد. حاکمان عرب برای نگهداری این ایالت که با مشکلات عدیده‌ای روبرو بود، تصمیم گرفتند قبایل عرب را به این منطقه سوق دهند. دلایلی همچون تشویق خلفا برای مهاجرت به این ایالت، غنائم جنگی، فرونشاندن شورش‌هایی که علیه اعراب در این منطقه اتفاق می‌افتاد، اعراب را به صورت جمعی و در مراحل مختلف روانه این ایالت کرد. گمانه‌ها تا دویست هزار نفر از این قبایل در شهرهای بزرگی مانند مرو، نیشابور، بخارا، سمرقند ساکن شدند.

حضور جمعیت وسیع اعراب در ایالت خراسان، علاوه بر پیامدهای سیاسی، پیامدهای اجتماعی و فرهنگی گوناگونی را دنبال داشت. این پیامدها هنگامی که در قالب الگوهای ارائه‌شده در تعریف مفاهیم فرهنگ و مهاجرت قرار می‌گیرند، شناختی از تعامل اعراب با بومیان این ایالت ارائه می‌دهند. نمود سیاسی - اجتماعی آن سازگاری اعراب با بومیان جهت براندازی خلافت اموی و نمود فرهنگی آن همانندگردی و پذیرش فرهنگ خراسان توسط اعراب یکجانشین بود. این کتاب در پی آن است که چرایی و چگونگی مهاجرت قبایل عرب به خراسان و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی آن را تبیین کند. انگیزه مؤلفان از پرداختن به این منطقه در این دوره خاص آن است که ایالت خراسان در قرون نخستین اسلامی آبستن حوادث و وقایع مختلفی بود که بسیاری از آن‌ها در همین دوران ریشه دارد. شناخت این وقایع شناخت و فهم خوانندگان را از مسائل قرون سوم هجری به بعد منسجم‌تر و تحلیل آنان را عالمانه‌تر می‌کند.

در انتها مراتب تقدیر و سپاس خود را به پیشگاه اساتید گرانقدر و فرزانه به ویژه

آقای دکتر حسین مفتخری، دکتر محمدتقی مختاری، سهراب یزدانی و بزرگانی که جهت دوری از اطاله کلام از ذکر نام آنان معذوریم تقدیم می داریم.

در انتها مراتب تقدیر و سپاس خود را به پیشگاه اساتید محترم به ویژه آقایان دکتر حسین مفتخری، دکتر محمدتقی مختاری، دکتر سهراب یزدانی و دیگر بزرگوارانی تقدیم می کنیم که در این پژوهش همواره راهنما و مشوق ما بودند.

www.ketab.ir